

॥ उक्ति प्रत्युक्तिस्तोत्रम् ॥

.. ukti pratyukti stotram ..

sanskritdocuments.org

September 11, 2017

.. ukti pratyukti stotram ..

॥ उक्ति प्रत्युक्तिस्तोत्रम् ॥

Sanskrit Document Information

Text title : uktiptyuktistotram

File name : uktiptyuktistotram.itx

Category : vishhnu, vishnu_misc, vAdirAja

Location : doc_vishhnu

Author : Shri Vadirajayati

Transliterated by : N.Balasubramanian bbalu at sify.com

Proofread by : N.Balasubramanian bbalu at sify.com

Latest update : August 10, 2007

Send corrections to : Sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

September 11, 2017

sanskritdocuments.org

શ્રીવાદિરાજયતિ કૃતમ્ ।

(By Shri Vadirajayati)

Note. This short poem consists of just three verses. The first two verses are in the form of a conversation between a gopi woman and child Krishna. In the first verse Krishna is teased by a gopi. Krishna is a child and so is guileless. The words in His reply carry an alternate meaning. The gopi cunningly uses this second meaning to tease Krishna and thus the conversation goes on.

(ઉક્તિ = statement, પ્રત્યુક્તિ = statement in reply.)

અડ્ડુલ્યા કઃ કવાટં પ્રહરતિ? કુટિલે! માધવઃ, કિં વસન્તો?

નો ચક્રી, કિં કુલાલો? નહિ ધરણીધરઃ, કિં દ્વિજિહ્વાઃ કૃણીન્દ્રઃ?

નાહં ઘોરાહિમર્દી, ખગપતિરસિ કિં? નો હરિઃ, કિં

કપીન્દ્રસ્તિવત્યેવં ગોપકન્યા-પ્રતિવચનજડઃ પાતુ માં પદ્મનાભઃ ॥ ૧ ॥

(Gopi):- અડ્ડુલ્યા = With the finger કઃ કવાટં પ્રહરતિ? = who is hitting (tapping) the door?

(Krishna):- કુટિલે = O! crooked one! માધવઃ (I am)

Madhava. (also means spring season).

(Gopi):- કિં વસન્તઃ? = Is it the spring season?

(Krishna):- નો, ચક્રી = No, (I am) Chakrapani or the one with the wheel (also means a potter).

(Gopi):- કિં કુલાલઃ? = Is it a potter?

(Krishna):- નહિ, ધરણીધરઃ = No, I am the one bearing the world.

(Gopi):- કિં દ્વિજિહ્વા કૃણીન્દ્રઃ? = is it the serpent Sesha

(who is said to bear the world on his head),

the king of the snakes?

(Krishna):- નાહં, ઘોરાહિમર્દી = not me, (I am) the one who controlled the frightful snake (Kaliya),

(Gopi):- ખગપતિરસિ કિં = are you Garuda, the king of birds?

(and enemy of snakes)

(Krishna):- નો, હરિઃ no, (I am) Hari (also means a monkey),

(Gopi):- કિં કપીન્દ્રઃ અસ્તિ? are you the chief of the monkeys?

ઇતિ એવં = in this manner પદ્મનાભઃ = Lord Padmanabha

ગોપકન્યા પ્રતિવચનજડઃ = who was not smart and was unable to respond to the gopi મં પાતુ = may protect me.

કૃષ્ણ! ત્વં કુત્ર ગતોઽસિ યાદ્ય મૃગયાસક્તો વનાન્તં ગતો

ગન્ધોઽન્યો વનપુષ્પજઃ શ્રમજલં ધર્મક્ષતં કણ્ટકૈઃ ।

અસ્ત્વેવં મૃગયા તુ કેનચિદ્ અહો દષ્ટોઽધરો દૃશ્યતે

શઙ્ખપૂરણમત્ર કારણમિદં કુર્યા પ્રમાણાનિ તે ॥ ૨ ॥

(Gopi):- કૃષ્ણ! ત્વં કુત્ર ગતોઽસિ યાદ્ય = Krishna!

where had you been today?

(Krishna):- મૃગયાસક્તો વનાન્તં ગતઃ = I went to the forest in search of animals.

(Gopi):- ગન્ધો અન્યો વનપુષ્પજઃ = (but I get) smell that is different; it is from that of a wild (forest) flower?

(Krishna):- શ્રમજલં ધર્મક્ષતં કણ્ટકૈઃ = it is from the sweat caused by the heat and (I am also) hurt by the thorns.

(Gopi):- અસ્તુ એવં મૃગયા = let it be so about chasing the animals, તુ કેનચિદ્ અહો દષ્ટોઽધરો દૃશ્યતે? = but, your lips appear to be bitten by some one?

(Krishna):- શઙ્ખપૂરણમત્ર કારણમિદં = the reason is the blowing of the conch.

કુર્યા પ્રમાણાનિ તે = I will put up evidence to you.

અમ્ભસ્તે શયનીય-મેત-દુદધે-લીલોપધાનં કૃણી

ત્વત્તેજઃપરમાણુરેષ દહનો ભૃત્યાઃ સમસ્તાઃ સુરાઃ ।

કુક્ષિન્યસ્ત-સમસ્ત-ભારજગતઃ કિં સ્યાત્તુવારોપણે વ્યર્થ વાચ્યમિદં

સ્ત્રિયોપહસિતઃ સ્મેરો હરિઃ પાતુ નઃ ॥ ૩ ॥

ઉદધે અમ્ભસ્તે શયનીયં = the waters of the ocean is your

resting place, એતત્ લીલોઉપધાનં કૃણી = the pillow You sport is the snake (Sesha),

એષ દહનઃ = this fire

ત્વત્ તેજઃપરમાણુઃ = is but an atom of Your effulgence,

ભૃત્યાઃ સમસ્તાઃ સુરાઃ = all the gods are Your servants,

કુક્ષિન્યસ્ત-સમસ્ત-ભારજગતઃ

the weight of the entire universe is held in Your stomach, (this being so),

તુભારોપણે in making comparison કિં સ્યાત્? = what can happen?

સ્ત્રિયોપહસિતઃ (to say that) You were laughed at by a woman,

વ્યર્થ વાચ્યમિદં = is but a meaningless statement only.

સ્મેરઃ = that smiling, હરિઃ પાતુ નઃ = Hari, let Him protect us.

Note:- The legend of Krishna is charming and had given rise to many such poems that describe gopis teasing or talking to Krishna.

This one is from Sri Krishnakarnamritam. Here a gopi had caught Krishna when He was trying to insert His hand into a vessel containing butter. She starts questioning Him.

કસ્ત્વં બાલ! બલાનુજઃ, કિમિહ તે? મન્મન્દિરાશઙ્કયા,

યુક્તં, તન્નવનીત-પાત્રવિવરે હસ્તં કિમર્ત ન્યસે?

માતઃ! કચ્ચન વત્સકં મૃગચિતું મા ગાઃ વિષાદં ક્ષણાત્

ઇત્યેવં વરવલ્લવી પ્રતિવચઃ કૃષ્ણસ્ય પુષ્પાતુ નઃ ॥

Gopi:- કસ્ત્વં બાલ! = O boy! who are you?

Krishna:- બલાનુજઃ = I am the brother of Balarama.

Gopi:- કિમિહ તે? = what do you want here?

Krishna: મન્મન્દિરાશઙ્કયા = (I entered) mistaking this to be my house.

Gopi:- યુક્તં તત્ = it is OK. નવનીત-પાત્રવિવરે હસ્તં

કિમર્ત ન્યસે? = (but) why did you keep your hand in the vessel having butter?

Krishna:- માતઃ! O mother! કચ્ચન વત્સકં મૃગચિતું =

(it is) to look for a calf,

મા ગાઃ વિષાદં ક્ષણાત્ = do not get upset (so fast) in a second.

ઇત્યેવં વરવલ્લવી પ્રતિવચઃ કૃષ્ણસ્ય પુષ્પાતુ નઃ = let

such words of Krishna given in reply to the good gopi woman protect us.

॥ ઇતિ શ્રીવાદિરાજયતિ કૃતમ્ ઉક્તિ-પ્રત્યુક્તિ સ્તોત્રમ્ સંપૂર્ણમ્ ॥

Encoded, translated, and proofread by N.Balasubramanian bbalu@sify.com

——
.. ukti pratyukti stotram ..

Searchable pdf was typeset using generateactualtext feature of Xe_{La}TeX 0.99996

on September 11, 2017

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

